

SPLETNO IN NESPLETNO PRIJATELJSTVO – DVE STRANI ISTEGA KOVANCA?

Online and Offline Friendship – Two Sides of the Same Coin?

IZVLEČEK

Z razvojem informacijske tehnologije so družbena omrežja postala del našega vsakdanjega življenja, še posebej pri mladostnikih, ki so največji uporabniki socialnih omrežij. V tem obdobju so prijateljski in vrstniški odnosi zelo pomembni za kakovost mladostnikovega življenja. S širitvijo uporabe spletnih omrežij se je pojavil nov koncept – spletno prijateljstvo. V raziskavi smo želeli ugotoviti, v kakšnem odnosu sta kakovost in obseg nespletnih in spletnih prijateljstev, kako so ta prijateljstva povezana s socialno sprejetostjo ter socialno in čustveno samopodobo pri mladostnikih. Raziskava je bila izvedena na 336 učencih 8. in 9. razreda, v njej pa smo prišli do zanimivih in uporabnih ugotovitev tako za teorijo kot za prakso.

Ključne besede: prijateljstvo, mladostniki, medvrstniški odnosi, socialna sprejetost, samopodoba, spletna družbena omrežja

ABSTRACT

With the development of information technology, social networks have become a part of our daily lives, especially among adolescents who are the principal users of social networks. During adolescence, friendly and peer relations are very important for the quality of an adolescent's life. As the use of online networks grew, a new concept emerged – online friendship. The survey aims to find out the relation between the quality and scope of offline and online friendships, and how these friendships correlate with social acceptance and with the social and emotional self-image of adolescents. The survey was conducted on a sample of 336 pupils of the 8th and 9th grades and has yielded interesting findings that are useful for both theory and practice.

Keywords: friendship, adolescents, peer relations, social acceptance, self-image, online social networks

TEORETIČNI UVOD

V zadnjih letih je informacijska tehnologija postala del vsakdanjega življenja mladih, ki so največji uporabniki interneta. Najprej je bila uporaba spleta pri mladih namenjena predvsem zabavi in iskanju informacij, danes se je njena uporaba razširila, pri čemer primarna aktivnost na spletu vedno bolj postaja medosebna komunikacija (Gross, 2004). Povečana uporaba spletnih socialnih omrežij in aplikacij vsem uporabnikom omogoča, da so neprestano v stiku z drugimi. Splet je prinesel tudi nov pojav prijateljstva – spletno prijateljstvo (Amichai-Hamburger, Kingsbury in Schneider, 2013).

Pomen vrstniških prijateljskih odnosov za razvoj in kakovost življenja mladostnika

Vrstniški odnosi, vključno s prijateljstvom, imajo pomembno vlogo v različnih starostnih obdobjih (Hartup in Stevens, 1999), še posebej pomembni pa so v obdobju mladostništva, saj je v teh odnosih prisotnih več čustev in večja psihološka intimnost. Pomembna postane vzajemnost odnosa, v katerem oba udeleženca tako prejemata kot dajeta (Zupančič in Svetina, 2009).

Vrstniški odnosi se pomembno povezujejo s kakovostjo življenja mladostnika. Za uspešno vzpostavljanje in vzdrževanje odnosov z vrstniki so potrebne razvite socialne spretnosti oz. socialna kompetentnost učencev (Peklaj in Pečjak, 2015). Socialno kompetentni laže vstopajo v interakcijo z drugimi, kar pomeni, da imajo več priložnosti za oblikovanje in vzdrževanje zadovoljajočih vrstniških odnosov ter nadaljnji razvoj socialnih spretnosti (Lodder, Goossens, Scholte, Engels in Verhagen, 2016; Zupančič in Svetina, 2009). Avtorji poudarjajo zlasti pomen pragmatičnih spretnosti v medosebnih odnosih – npr. sposobnost začenjanja pogovora, ki je pomembna predvsem pri začetnih stikih z vrstniki in vzpostavljanju prijateljstev. Pri že vzpostavljenem prijateljstvu pa se z zadovoljstvom z odnosom povezujejo predvsem sposobnost samorazkrivanja, čustvena podpora in reševanje konfliktov (Samster, 2003).

Razvoj spletnih prijateljskih odnosov

Pošiljanje sporočil, elektronskih sporočil, spletne klepetalnice, interaktivne videoigre in elektronska družabna omrežja (npr. Facebook) pomembno vplivajo na značilnosti vrstniških odnosov. Spletna omrežja omogočajo tako ohranjanje stikov z nespletnimi prijatelji in znanci kot tudi navezovanje novih stikov (Ellison, Steinfield in Lampe, 2007; Miller, Miller in Allison, 2010).

V literaturi zasledimo dve hipotezi, ki opisujeta odnos med spletno komunikacijo in kakovostjo odnosov (Blais, Craig, Pepler in Connolly, 2007; Miller idr., 2010; Valkenburg in Peter, 2007): hipotezo redukcije in hipotezo stimulacije. Hipoteza redukcije predpostavlja, da so odnosi na spletu slabše kakovosti in da ta onemogoča oblikovanje intimnih nespletnih prijateljstev. Posamezniki naj bi prek spleta oblikovali površinska prijateljstva z neznanci, ta naj bi imela več slabosti kot nespletna prijateljstva in zaradi porabe časa za spletne prijatelje jim zmanjkuje čas za nespletne prijatelje. Hipoteza stimulacije pa pravi, da spletna komunikacija omogoča poglobitev in razširitev nespletnih odnosov. Mladostniki naj bi prek spleta lažje razkrivali svoja čustva kot v nespletnih interakcijah, to samorazkrivanje pa je pomemben napovednik kakovosti prijateljskih odnosov.

Avtorji največkrat ugotavljajo, da se bližnji odnosi težko razvijejo na spletu. Razlog za to pripisujejo pomanjkanju neverbalne komunikacije prek spletnih kanalov (Chan in Cheng, 2004), s čimer se zmanjša širina informacij, ki jih sicer posameznik pridobi v nespletni interakciji. Čeprav spletna komunikacija načeloma omogoča manj popolno komunikacijo, pa lahko ta ob večji količini časa in izmenjave sporočil postane primerljiva z nespletno komunikacijo (Peter, Valkenburg in Schouten, 2005; Walther, 1992). Tudi prijateljstva na spletu so lahko pomemben vir socialne opore, vendar samo v primeru, da posameznik vložil trud za razvoj in ohranjanje bližnjih prijateljev na spletu (Kim in Lee, 2011).

Spletne in nespletne socialne mreže se pomembno razlikujejo v velikosti (Acar, 2008). Posameznikova socialna mreža vključuje raznolike odnose – od znancev do tesnih prijateljev, pri čemer je navadno znancev več kot bližnjih prijateljev. Pri spletnih odnosih naj bi bile socialne mreže povprečno večje kot pri nespletnih odnosih (Lewis in West, 2009; Tong, Van Der Heide, Langwellin Walther, 2008). V primeru nespletnih interakcij posameznik med prijatelje šteje tiste, s katerimi si je najbolj blizu, ima bolj kakovostne odnose, medtem ko v kategorijo spletnih prijateljev pogosteje šteje tudi znance, ne glede na kakovost odnosa (Dunbar, 2016). Pri tem pa raziskovalci opozarjajo, da ne moremo več jasno ločiti med spletnimi in nespletnimi odnosi mladostnikov, saj se spletni in nespletni stiki vedno bolj prekrivajo (Gross, 2004, Lenhart, Madden in Hitlin, 2005; Valkenburg in Peter, 2007). Prijateljstva težko enoznačno kategoriziramo kot spletna ali nespletna tudi zato, ker se mladostniki s spletnimi prijatelji družijo tudi v nespletnih interakcijah in obratno, z nespletnimi prijatelji so v stiku tudi prek spletnih omrežij.

Pri primerjavi spletnega in nespletnega prijateljstva avtorji (Amichai-Hamburger idr., 2013) izpostavljajo naslednje razlike: *razlika v bližini* (nespletno prijateljstvo se bolj verjetno razvije med osebami, ki so v pogostem stiku); *razlika v geografski in časovni oddaljenosti oseb* (internet omogoča komunikacijo z osebami, ki so lahko zelo geografsko in časovno oddaljene); *razlika v podobnostih (fizičnih, interesih, psiholoških značilnostih, rasi ali kulturnem ozadju)*, za katere internet omogoča, da so še hitreje prepoznane oziroma dostopne, saj družbena omrežja te lastnosti še posebej izpostavljajo. Komuniciranje v spletnih skupinah, ki so specializirane po interesu, omogoča, da se srečajo ljudje s podobnimi interesi in iz tega razvijejo intimnejše odnose.

Avtorji izpostavljajo več značilnosti kakovostnega prijateljstva – intimnost, tovarštvo, socialna podpora –, za katere ugotavljajo, da so lahko celo še bolj kot v nespletnem priso-

tni pri spletnem prijateljstvu. Vendar pa splet daje posamezniku manj prijemljive podpore in zaščite. Zato se zastavlja vprašanje, koliko in kako so si spletne in nespletne socialne interakcije podobne oziroma v čem se razlikujejo.

PROBLEM RAZISKAVE

V raziskavi nas je zanimala primerjava med spletnimi in nespletnimi prijateljstvi v obsegu in kakovosti teh dveh vrst prijateljstva. Zastavili smo si naslednji dve raziskovalni vprašanji:

1. Kakšna sta obseg in kakovost spletnih prijateljstev v primerjavi z nespletnimi?

Pri tem smo nespletna prijateljstva opredelili kot prijateljstva, v katerih interakcija poteka pretežno v nespletnem okolju in je spletna komunikacija le dopolnitev, in spletna prijateljstva kot prijateljstva, v katerih interakcija poteka pretežno prek spleta in le redko ali nikoli v nespletnem okolju. Dosedanje raziskave kažejo, da je spletna interakcija v primerjavi z nespletno bolj omejena, saj omogoča manj možnosti za skupne aktivnosti in manj razširjeno komunikacijo (npr. neverbalno), kar otežuje razvoj intimnih odnosov in zahteva določen čas in trud za vzpostavitev bližnjih oziroma tesnih odnosov (Chan in Cheng, 2004; Kiesler, Siegel in McGuire, 1984; Kim in Lee, 2011). Zato smo predpostavljali, da se bo kakovost nespletnih in spletnih prijateljstev pomembno razlikovala, in sicer da bo kakovost nespletnih prijateljstev večja.

2. Kakšno je prekrivanje spletnih in nespletnih prijateljstev?

Raziskovalci izpostavljajo, da je težko ločiti med spletnimi in nespletnimi prijateljstvi, saj se ta prekrivajo. Mladostniki z nespletnimi prijatelji komunicirajo tudi prek spleta in obratno, spletna prijateljstva se prenašajo tudi v nespletno okolje (Valkenburg in Peter, 2007). Zanimalo nas je, koliko se spletna in nespletna prijateljstva prekrivajo pri slovenskih mladostnikih. Predpostavljali smo, da se bo število prijateljev na spletu in zunaj njega razlikovalo glede na to, da prijateljstvo predstavlja kontinuum od znancev do dobrih prijateljev in je odgovor mladostnikov odvisen od tega, katere posameznike na kontinuumu bodo šteli med svoje prijatelje.

METODA

V raziskavi je sodelovalo 461 učencev 8. in 9. razreda osnovne šole. Podatke smo zbrali na sedmih slovenskih osnovnih šolah. Analizo smo izvedli samo na podatkih učencev, ki so imeli tudi spletne prijatelje (76,5 % vseh učencev). Končni vzorec je tako vključeval 336 učencev. Bil je dokaj uravnotežen po spolu – v vzorcu je bilo 50,9 % fantov in 47,0 % deklet.

Glede na to, da v slovenskem prostoru nismo imeli ustreznega vprašalnika za merjenje spletnega prijateljstva, smo v okviru raziskave priredili **Vprašalnik kakovosti prijateljstva** (FQQ; Parker in Asher, 1993; prevod v slovenščino Pečjak, 2015; slovenska priredba Progar, 2020). Vprašalnik s 33 postavkami omogoča merjenje kakovosti spletnih in nespletnih prijateljstev. Učenci odgovarjajo na 5-stopenjski lestvici Likertovega tipa (0 – sploh ne drži; 1 – večinoma ne drži; 2 – včasih drži, včasih ne; 3 – večinoma drži; 4 – popolnoma drži). Eksploratorna faktorska analiza je pri obeh vrstah prijateljstva (spletnem in nespletnem)

pokazala dvofaktorsko strukturo: konstruktivno in nekonstruktivno prijateljstvo, tako da smo imeli štiri lestvice: 1) konstruktivno spletno, 2) konstruktivno nespletno, 3) nekonstruktivno spletno in 4) nekonstruktivno nespletno prijateljstvo. Višji rezultat na vsaki od lestvic pomeni večjo izraženo specifično kakovost prijateljstva (konstruktivno prijateljstvo – več pozitivnih značilnosti prijateljstva; nekonstruktivno prijateljstvo – manj negativnih značilnosti prijateljstva).

Poleg tega smo za učence sestavili **Vprašalnik o prijateljski mreži** (Progar, 2020) z osmimi vprašanji, ki so se nanašala na:

- *obseg spletnih in nespletnih prijateljstev*: na družbenih omrežjih Facebook in Instagram,
- *prekrivanja mrež prijateljstev*: koliko prijateljev so mladostniki spoznali prek spleta, s koliko prijatelji so v stiku samo prek spleta, s kolikšnim delom nespletnih prijateljev mladostniki komunicirajo tudi prek spleta itd.

Učenci so vprašalnike izpolnjevali sami, pod nadzorom raziskovalcev ali svetovalnih delavcev. Podatke smo zbirali na koncu maja in v začetku junija 2019, nato pa smo jih analizirali s pomočjo programov Excel, RStudio in IBM SPSS Statistics.

REZULTATI

1 Obseg nespletnih in spletnih prijateljskih odnosov

Glede obsega prijateljstva so udeleženci navajali zelo raznolike odgovore. Zato smo se odločili, da bomo odgovore glede obsega razporedili v kategorije na podlagi kvartilov. Prvi kvartil predstavlja prvo kategorijo obsega (malo prijateljev), drugi in tretji kvartil predstavljata drugo kategorijo (srednje veliko prijateljev), četrti kvartil predstavlja tretjo kategorijo, ki je navzgor odprta (veliko prijateljev). Pri analizi obsega prijateljstev smo upoštevali samo udeležence, ki imajo vsaj enega nespletnega prijatelja oziroma vsaj enega prijatelja na spletu (Facebooku ali Instagramu). Delež učencev, ki se uvrščajo v posamezno kategorijo pri nespletnem in spletnem (Facebook, Instagram) prijateljstvu, je prikazan v Preglednici 1.

► PREGLEDNICA 1. Obseg, meje kategorij in odstotek učencev v posameznih kategorijah pri nespletnem in spletnem prijateljstvu glede na kategorije nespletnega prijateljstva

Obseg glede na nespletno prijateljstvo	Meje kategorij (število prijateljev)		Nespletno prijateljstvo (%)	Facebook prijateljstvo (%)	Instagram prijateljstvo (%)
	Spodnja meja	Zgornja meja			
1) malo prijateljev	1	10	31,6	8,8	5,6
2) srednje prijateljev	11	40	44,2	17,7	12,0
3) veliko prijateljev	41	neomejeno	24,2	73,5	82,4

► PREGLEDNICA 2. Srednje vrednosti in standardni odklon kakovosti spletnega in nespletnega prijateljstva ter primerjava kakovosti spletnega in nespletnega prijateljstva

	M _{spletno}	SD _{spletno}	M _{nespletno}	SD _{nespletno}	t	df	p	d
Konstruktivno prijateljstvo	2,15	0,85	2,79	0,73	-12,69	335	0,000	0,69
Nekonstruktivno prijateljstvo	3,00	0,82	2,72	0,84	5,71	335	0,000	0,31

Opombe: M – srednja vrednost, SD – standardni odklon, t – testna statistika, df – prostostne stopnje, p – raven statistične značilnosti rezultatov, d – velikost učinka

Iz Preglednice 1 je razvidno, da ima največ udeležencev srednje veliko nespletnih prijateljev in najmanj udeležencev veliko nespletnih prijateljev. Pri spletnem prijateljstvu (Facebook in Instagram) je delež učencev, ki se uvrščajo v posamezno kategorijo prijateljstva, precej drugačen: najmanj učencev ima malo prijateljev in velika večina udeležencev ima veliko prijateljev. Rezultati torej kažejo, tako kot smo predvidevali, da imajo spletna prijateljstva večji obseg kot nespletna.

2 Kakovost spletnih in nespletnih prijateljstev

Kakovost spletnih in nespletnih prijateljstev smo najprej ugotavljali s pomočjo vprašalnika kakovosti prijateljstva. S pomočjo t-testa za odvisne vzorce smo ugotavljali, ali se kakovost spletnih pomembno razlikuje od kakovosti nespletnih prijateljstev (Preglednica 2).

Rezultati so pokazali, da je konstruktivni vidik prijateljstva pomembno višji pri nespletnem kot pri spletnem prijateljstvu. Po drugi strani je nekonstruktivni vidik prijateljstva pomembno višji pri spletnem prijateljstvu v primerjavi z nespletnim. Kakovost nespletnega prijateljstva je torej višja pri konstruktivnem vidiku prijateljstva – prisotnih je več pozitivnih značilnosti prijateljstva. Kakovost spletnega prijateljstva pa je višja pri nekonstruktivnem vidiku prijateljstva, kar pomeni, da je v spletnem prijateljstvu prisotnih manj negativnih značilnosti prijateljstva. Rezultati se delno skladajo s predvidevanji, saj je kakovost nespletnih prijateljstev večja le pri konstruktivnem, ne pa tudi pri nekonstruktivnem vidiku prijateljstva.

3 Zadovoljstvo s spletnim in nespletnim prijateljstvom

Učencem smo postavili vprašanja, kako zadovoljni so s svojim prijateljstvom in kako kakovostno se jim zdi njihovo prijateljstvo. Podali so ločene ocene za spletno in nespletno prijateljstvo. S pomočjo t-testa za odvisne vzorce smo ugotavljali pomembnost razlik med ocenami za spletno in nespletno prijateljstvo (Preglednica 3).

Kot je razvidno iz Preglednice 3, so razlike med ocenami kakovosti in zadovoljstva s spletnim in nespletnim prijateljstvom pomembne. Učenci ocenjujejo nespletno prija-

► PREGLEDNICA 3. Ocena kakovosti in zadovoljstva ter razlike med spletnim in nespletnim prijateljstvom

	M _{spletno}	SD _{spletno}	M _{nespletno}	SD _{nespletno}	t	df	p	d
Zadovoljstvo s prijateljstvom	3,78	1,07	4,31	0,95	-7,83	330	0,000	0,43
Ocena kakovosti prijateljstva	3,30	1,09	4,42	0,90	-14,46	330	0,000	0,79

Opombe: M – srednja vrednost, SD – standardni odklon, t – testna statistika, df – prostostne stopnje, p – raven statistične značilnosti rezultatov, d – velikost učinka

teljstvo kot bolj kakovostno in so z njim tudi bolj zadovoljni kot s spletnim, ki ga označujejo kot manj kakovostnega in s katerim so tudi manj zadovoljni. Velikost učinka razlik med obema vrstama prijateljstev je srednja.

4 Prekrivanje spletnih in nespletnih prijateljstev

Udeleženci so poročali, da so na spletu spoznali povprečno 75 prijateljev, pri čemer so navajali števila od 0 do 6000. Te številke smo primerjali s številom prijateljev, ki jih imajo na spletu. V povprečju so udeleženci prek spleta spoznali 84,2 % prijateljev, ki jih imajo na Facebooku, in 51,9 % prijateljev, ki jih imajo na Instagramu. Večji del spletnih prijateljev so torej spoznali prek teh dveh spletnih omrežij.

Udeleženci so v stiku samo prek spleta s povprečno 37 prijatelji. Primerjali smo število prijateljev, s katerimi so v stiku samo prek spleta, s številom prijateljev, ki jih imajo na Facebooku oziroma Instagramu. V povprečju so učenci samo prek spleta v stiku s 33,7 % prijateljev na Facebooku in 21,4 % prijateljev na Instagramu. Z večino spletnih prijateljev so torej v stiku še na druge načine kot samo prek spleta. Prav tako pa so rezultati pokazali, da učenci s 55,6 % nespletnimi prijatelji komunicirajo tudi prek spleta.

Na podlagi kategorij, ki smo jih izračunali ločeno za nespletno prijateljstvo, prijateljstvo na Facebooku in prijateljstvo na Instagramu (upoštevali smo kvartile, izračunane na obsegu Facebook prijateljstev in ločeno na obsegu Instagram prijateljstev), smo s pomočjo Spearmanovega koeficienta izračunali korelacijo med obsegom spletnega in nespletnega prijateljstva. Korelacija med obsegom nespletnega in spletnega prijateljstva na Facebooku je zelo nizka in ni pomembna ($r_s = 0,13$, $p = 0,086$), enako tudi korelacija med obsegom nespletnega in spletnega prijateljstva na Instagramu ($r_s = 0,05$, $p = 0,422$). Povezava med številom spletnih in nespletnih prijateljev torej ni pomembna. Učenci, ki imajo več spletnih prijateljev, nimajo nujno več nespletnih prijateljev in obratno.

Razprava

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, ali obstajajo med spletnimi in nespletnimi prijateljstvi mladostnikov razlike v obsegu in kakovosti teh prijateljstev ter kolikšno je prekrivanje obeh vrst prijateljstev.

Obseg spletnih prijateljstev v primerjavi z nespletnimi ter prekrivanje

Podobno kot v preteklih raziskavah (Acar, 2008; Tong idr., 2008) so tudi v naši raziskavi rezultati pokazali, da imajo spletna prijateljstva večji obseg kot nespletna. Posamezniki prek spleta prihajajo v stik z večjim številom ljudi kot »v živo«, kar jim omogoča več priložnosti za sklepanje prijateljstev (Lewis in West, 2009; Rohrbeck in Garvin, 2003). Poleg tega je količina stikov v nespletnem okolju manjša

in zato omogoča lažje razločevanje med znanci, prijatelji, dobrimi oz. najboljšimi prijatelji in drugimi skupinami ljudi. Splet pa omogoča stike z veliko skupino ljudi in se lahko zgodi, da mladostniki vse omenjene skupine znancev združijo v kategorijo prijateljev (Gifford-Smith in Brownell, 2003; Tong idr., 2008).

Rezultati so pokazali, da učenci, ki imajo večje število spletnih prijateljev, nimajo nujno tudi več nespletnih prijateljev in obratno. Učenci verjetno v mrežo spletnih prijateljev vključujejo posameznike, ki se nahajajo na različnem mestu na kontinuumu prijateljstva (vključujejo tudi bežne ali dobre znance), ki pa jih ne vključujejo v mrežo nespletnih prijateljev. Posledično sta število spletnih in število nespletnih prijateljev pri mladostnikih nizko povezana. Zdi se, da mladostniki spletno in nespletno prijateljstvo konceptualno razlikujejo oziroma ju obravnavajo kot dva, med seboj relativno ločena pojava. Zanimivo je dejstvo, da so nekateri učenci poročali o tem, da določenega omrežja ne uporabljajo za komunikacijo s prijatelji, vendar so vseeno navedli število prijateljev, ki jih imajo na tem omrežju. To potrjuje navedeni zaključek, da mladostniki spletnih prijateljev v resnici ne štejejo med »prave« prijatelje.

Raziskovalci so v preteklih raziskavah izpostavili, da mladostniki težko ločujejo med spletnimi in nespletnimi prijateljstvi, saj obe vrsti prijateljstva prehajata ena v drugo (Gross, 2004; Lenhart idr., 2005; Valkenburg in Peter, 2007). Rezultati naše raziskave so skladni z njihovimi ugotovitvami. Ugotovili smo, da so učenci večino svojih spletnih prijateljev spoznali prek spleta, vendar so z večino v stiku tudi na drugačne načine. Poleg tega z več kot polovico nespletnih prijateljev komunicirajo tudi prek spleta. Postavlja se vprašanje, ali je sploh možno potegniti jasno ločnico med spletnimi in nespletnimi odnosi.

KAKOVOST SPLETNIH PRIJATELJSTEV V PRIMERJAVI Z NESPLETNIMI

V raziskavi smo ugotovili, da je pri nespletnem prijateljstvu prisotnih tako več pozitivnih kot negativnih značilnosti prijateljstva kot pri spletnem. Rezultati se delno skladajo s preteklimi ugotovitvami. V raziskavah namreč zasledimo, da je spletna komunikacija bolj omejena (npr. pomanjkajne neverbalnih znakov), kar otežuje vzpostavitev tesnejših odnosov oziroma je za razvoj intimnosti v spletnih odnosih potreben daljši čas (Chan in Cheng, 2004; Kiesler idr., 1984; Kim in Lee, 2011; Peter idr., 2005).

Omejena spletna komunikacija prispeva k manj poglobljenim in intimnim spletnim odnosom, kar vodi do tega, da se teže razvijejo pozitivne značilnosti prijateljstva in hkrati tudi negativne, saj če odnosi niso tesni oziroma intimni, do poglobljenih konfliktov verjetno prihaja v manjši meri. Kot ugotavljajo avtorji, je možnost za vzpostavitev ekskluzivnih prijateljstev v spletnem okolju manjša (Peter idr., 2005; Walther, 1992).

Poleg tega internet omogoča, da so značilnosti (npr. fizične, interesne, psihološke) posameznikom hitro oz. lahko dostopne. Tako si lahko posameznik izbere spletne prijatelje na podlagi podobnosti (Amichai-Hamburger idr., 2013). Mladostnik ima torej možnost selekcionirati spletne prijatelje, še preden vstopi z njimi v stik, kar bi lahko pomenilo, da so si posamezniki bolj podobni s spletnimi prijatelji in je zato v odnosu prisotnih manj konfliktov in negativnih značilnosti kot pri nespletnem prijateljstvu.

Rezultati so pokazali, da tudi učenci sami ocenjujejo svoja spletna prijateljstva kot manj kakovostna kot nespletna. Poleg tega so s svojimi spletnimi prijateljstvi manj zadovoljni. Podobno so že v preteklih raziskavah mladostniki poročali, da so odnosi, ki so jih oblikovali na spletu, manj tesni od nespletnih (Amichai-Hamburger idr., 2013; Mesch in Talmund, 2006; Miller idr., 2010). Omejena spletna komunikacija otežuje razvoj skupnih izkušenj v različnih aktivnostih skozi čas. Posledično se intimnost in bližina v odnosu na spletu teže razvijata. Primanjkljaj intimnosti in bližine v odnosu pa bi lahko bil razlog, da učenci spletne odnose ocenjujejo kot manj kakovostne in so z njimi manj zadovoljni.

Prednosti in omejitve raziskave

Spletna družbena omrežja predstavljajo relativno novo področje, ki se hitro razvija, zato raziskovalci uporabljajo raznoliko in neenotno metodologijo. Poleg tega posamezniki težko ločujejo med spletnimi in nespletnimi pri-

jatelji (Valkenburg in Peter, 2007), kar lahko močno vpliva na rezultate. V raziskavi smo vseeno prišli do novih in uporabnih ugotovitev. Poleg tega smo priredili vprašalnik kakovosti prijateljstva, ki zdaj omogoča merjenje kakovosti spletnih prijateljstev ter primerjavo med spletnimi in nespletnimi prijateljstvi. Vprašalnik je uporaben tudi za prakso. Z rezultati si lahko pomagajo svetovalni delavci in učitelji v šoli, predvsem pri spoznavanju socialne oziroma prijateljske mreže učencev.

SKLEP: SPLETNI ODNOSI SO DEL VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA MLADOSTNIKOV

Večina učencev ima spletne prijatelje, kar pomeni, da so družbena omrežja prisotna v življenju mladostnikov. Spletna prijateljstva moramo torej upoštevati pri ugotavljanju socialnih stikov učenca – če ima posameznik malo nespletnih prijateljev, to še ne pomeni, da jih sploh nima, saj ima lahko večje število spletnih prijateljev. Hkrati se moramo zavedati, da imajo spletna prijateljstva manj pozitivnih značilnosti kot nespletna. Spletno okolje lahko spodbuja oblikovanje pomembnih in zdravih odnosov za mladostnike, po drugi strani pa lahko predstavlja določene nevarnosti. Zato je treba mladostnike opozoriti na pasti spletnih prijateljstev (Mori, 2009), kot so lažni profili, posledice objave informacij o sebi na spletu ter spletno medvrstniško nasilje.

VIRI IN LITERATURA

- Acar, A. (2008). Antecedents and consequences of online social networking behavior: The case of Facebook. *Journal of Website Promotion*, 3(1/2), 62–83.
- Amichai-Hamburger, Y., Kingsbury, M., Schneider, B. H. (2013). Friendship: An old concept with a new meaning? *Computers in Human Behavior*, 29, 33–39.
- Blais, J. J., Craig, W. M., Pepler, D., Connolly, J. (2007). Adolescents online: The importance of internet activity choices to salient relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 522–536.
- Chan, D. K.-S., Cheng, G. H.-L. (2004). A comparison of offline and online friendship qualities at different stages of relationship development. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(3), 305–320.
- Dunbar, R. I. M. (2016). Do online social media cut through the constraints that limit the size of offline social networks? *Royal Society Open Science*, 3(1), 1–9.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends": Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143–1168.
- Gifford-Smith, M. E., Brownell, C. A. (2003). Childhood peer relationships: social acceptance, friendships, and peer networks. *Journal of School Psychology*, 41, 235–284.
- Hartup, W. W., Stevens, N. (1999). Friendships and adaptation across the lifespan. *Current Directions in Psychological Science*, 8(3), 76–79.
- Kiesler, S., Siegel, J., McGuire, T. W. (1984). Social psychological aspects of computer-mediated communication. *American Psychologist*, 39, 1123–1134.
- Kim, J., Lee, J. E. R. (2011). The Facebook paths to happiness: Effects of the number of Facebook friends and self-presentation on subjective well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(6), 359–364.
- Lenhart, A., Madden, M., Hitlin, P. (2005). *Teens and technology: Youth are leading the transition to a fully wired and mobile nation*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project.
- Lewis, J., West, A. (2009). 'Friending': London-based undergraduates' experience of Facebook. *New Media & Society*, 11(7), 1209–1229.
- Lodder, G. M. A., Goossens, L., Scholte, R. H. J., Engels, R. C. M. E., Verhagen, M. (2016). Adolescent loneliness and social skills: Agreement and discrepancies between self-, meta-, and peer-evaluations. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(12), 2406–2416.
- Mesch, G., Talmund, I. (2006). The quality of online and offline relationships: The role of multiplexity and duration of social relationships. *The Information Society*, 22, 137–148.
- Miller, S. M., Miller, K. L., Allison, C. (2010). Connected at any cost: Adolescent developmental needs and online relationship formation. V: R. Zheng, J. Burrow-Sanchez in C. Drew, *Adolescent online social communication and behavior: Relationship formation on the internet* (str. 50–68). Hershey, PA: Information Science Reference.
- Mori, M. (2009). Teens and social networking services: An overview. V: S. Dasgupta (ur.), *Social computing: Concepts, methodologies, tools, and applications*. London, Hershey, PA: Idea Group Inc.
- Parker, J. G., Asher, S. R. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood: Links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology*, 29(4), 611–621.
- Pekljaj, C., Pečjak, S. (2015). *Psihosocialni odnosi v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Peter, J., Valkenburg, P. M., Schouten, A. P. (2005). Developing a model of adolescent friendship formation on the internet. *CyberPsychology & Behavior*, 8(5), 423–430.
- Rohrbeck, C. A., Garvin, M. (2003). Peer relationships: Promoting positive peer relationships during adolescence. V: T. P. Gullotta in M. Bloom (ur.), *Encyclopedia of primary prevention and health promotion* (str. 804–820). New York: Springer Science & Business Media.
- Samster, W. (2003). Friendship interaction skills across the life span. V: J. O. Greene in B. R. Burleson (ur.), *Handbook of Communication and Social Interaction Skills* (str. 637–684). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Tong, S. T., Van Der Heide, B., Langwell, L., Walther, J. B. (2008). Too much of a good thing? The relationship between number of friends and interpersonal impressions on Facebook. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 531–549.
- Valkenburg, P. M., Peter, J. (2007). Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology*, 43(2), 267–277.
- Walther, J. B. (1992). Interpersonal effects in computer-mediated interaction: A relational perspective. *Communication Research*, 19, 52–90.
- Zupančič, M., Svetina, M. (2009). Socialni razvoj v mladostništvu. V: L. M. Umek in M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 589–611). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.